

Pričujoče besedilo se osredotoča na specifično umetniško prakso, ki smo jo uporabili pri izvedbi projekta *Praga ni Češka*, ki smo ga zasnovali kot kolektivno razstavo v okviru Praškega kvadriena scenskega oblikovanja in prostora 2019 (v nadaljevanju: PK). Avtorice projekta, ki so se povezale v ekipo Intelekturálně, so se odločile projekt nadaljevati s potovalno agencijo Praga ni Češka in ga razviti v sistematično družbeno-umetniško raziskavo, ki izbrane strategije neprške resničnosti uporablja kot ready-made in jih napolni z lastnimi vsebinami. Že od samega začetka projekt temelji na konceptu radikalnega sodelovanja, tako da participativni pristop k ustvarjanju predstavlja primarno temo, kar se odraža tudi v tem besedilu (ki je tudi samo plod sodelovanja več ljudi).

Glavni namen pričujočega članka je predstaviti izhodiščne umetniške pristope in temeljne strategije projekta. Besedilo, ki sledi, zato obsega manifest, ki sta ga spisali pobudnici projekta. Razdeljen je na štiri dele glede na bistvene vidike samega projekta, temu pa sledi širša teoretska refleksija. V prvem razdelku z naslovom »Kaj delamo« avtorice opisujejo različne oblike predstavljenega projekta in okoliščine njegovega nastanka ter razvijanja. Nadaljnje besedilo se deli na štiri dele – glede na poglavitne vidike projekta: »Češkost«, »Participacija«, »Scenografija« in »Izkušnja«.

Ključne besede: češkost, participacija, scenografija, izkušnja, Praga, potovalna agencija, javna storitev

---

Intelekturálně je fluiden kolektiv, ki scenografe, vizualne umetnike, režiserje, glasbenike, grafične oblikovalce, teoretike in producente povezuje z lokalnimi skupnostmi. Poglavitni raziskovalni pristop kolektiva je performativno gledalstvo in apropiacija ready-mada. Na Praškem kvadrienu leta 2019 je kolektiv prejel nagrado za domišljijo, na Študentski razstavi leta 2020 pa so postali del mentorske in diseminacijske platforme New Blood on Stage češke kulturne mreže Nová Síť.

Amálie Bulandrová je doktorska študentka na Oddelku za teatrologijo na Filozofski fakulteti Masarykove univerze in dodiplomska študentka na Oddelku za teorijo in zgodovino umetnosti Akademije za umetnost, arhitekturo in oblikovanje v Pragi (UMPRUM).

bulandrovaamalie@gmail.com

Anna Chrtková je študirala scenografijo na Janáčkovi akademiji za glasbo in uprizoritvene umetnosti v Brnu ter teorijo interaktivnih medijev na Filozofski fakulteti Masarykove univerze v Brnu. Trenutno dela kot samostojna scenografinja, kostumografinja, kuratorka in umetnica po vsej državi.

anachrtkova@seznam.cz

Andrea Dudková je diplomirala na Oddelku za scenografijo Janáčkove akademije za glasbo in uprizoritveno umetnost v Brnu, zdaj pa pogloblja praktično znanje ustvarjanja okolja kot kompleksne situacije v Okoljskem ateljeju na Fakulteti za likovno umetnost Univerze za tehnologijo v Brnu.

drink.more.tea@seznam.cz

Praga ni Češka: umetniški projekt kot javna storitev

Kolektiv Intelekturálně

Amálie Bulandrová, Zelená hora 920, 284 01 Kutná Hora (CZ)
bulandrovaamalie@gmail.com

Anna Chrtková, Spravedlnost 807, 50351 Chlumeč nad Cidlnou (CZ)
anachrtkova@seznam.cz

Andrea Dudková, Komňa 12, 687 71 (CZ)
drink.more.tea@seznam.cz

Glavni namen pričujočega besedila je refleksija ustvarjalnega procesa projekta *Praga ni Češka*, ki je bil zasnovan kot kolektivna razstava v okviru Praškega kvadrienala scenskega oblikovanja in prostora 2019 (v nadaljevanju: PK). Avtorice projekta, ki so se povezale v ekipo Intelekturálně, so se odločile projekt nadaljevati s potovalno agencijo Praga ni Češka in ga razviti v sistematično družbeno-umetniško raziskavo, ki izbrane strategije neprške resničnosti uporablja kot ready-made in jih napolni z lastnimi vsebinami. Že od samega začetka projekt temelji na konceptu radikalnega sodelovanja, tako da participativni pristop k ustvarjanju predstavlja primarno temo, kar se odraža tudi v tem besedilu, ki je tudi samo plod sodelovanja; gre za formalni eksperiment o tem, kako bi lahko potekalo kolektivno pisanje na temo skupnega projekta.

V petih razdelkih besedilo predstavi začetne umetniške pristope in temeljne strategije, ki so oblikovale izvorni projekt na PK, pa tudi njegovo trenutno fazo družbeno-umetniške raziskave. Besedilo je razčlenjeno na pet razdelkov, vsakega od njih uvede odstavek otvoritvenega manifesta, ki sta ga spisali pobudnici projekta Anna Chrtková in Andrea Dudková, potem pa ga s teoretsko refleksijo nadalje razvije teatrologinja Amálie Bulandrová, ki k projektu pristopa »od zunaj« in ga opisuje na podlagi lastne gledalske in udeleženske izkušnje.

Prvi razdelek nosi naslov »Kaj delamo«. Avtorici tu odpirata telo besedila z opisom različnih faz v razvoju projekta *Praga ni Češka*: od začasne pisarne potovalne agencije, umeščene v razstavni prostor PK (kjer so prodajali izlete iz Prage, ki jih je organiziralo šest študentov in poklicnih ekip), pa do družbeno-umetniške raziskave, ki izbrane

strategije nepraške resničnosti uporablja kot ready-made in jih napolni z lastno vsebino.

Drugi razdelek vzpostavlja glavno temo projekta *Praga ni Češka*, ki je iskanje resnične češkosti. Obliko tega razdelka bi lahko opisali kot »kolektivno pisanje«. Ustvarili smo kratek vprašalnik, na katerem so članice ustvarjalne ekipe projekta *Praga ni Češka* odgovarjale na sugerirana vprašanja: Kam bi si želeli iti na izlet v teh dneh in zakaj? Kaj vam pomeni »češkost«? Se strinjate s tem, kar imamo za češki stereotip? Imate kakšno češko skrivno razvado?

Naslednji razdelek predstavi različne plasti soudeležbe v okviru notranje strukture projekta (udeležba različnih poklicnih gledaliških in likovnih ustvarjalcev v okviru napol fiktivne institucije potovalne agencije) pa tudi v samih rezultatih (sodelovanje umetnikov in producentov z gosti – »turisti« in »lokalci«). V uvodnem manifestu je jedro prakse projekta umeščeno na ločnico med avtorstvom in gledalstvom, čeprav bi to mejo lahko imeli za specifično vrsto metaresničnosti. Vendar pa znotraj tovrstnega polja ni ne delitev ne meja, ki bi delile umetnika/gledalca/udeleženca, lokalca/obiskovalca ali Prago/Neprago. To razglasitev nato kontekstualizirajo v okviru »sodelovalnega obrata« v likovni umetnosti, kot ga navajata Claire Bishop in Jan Zálešák. Projekti in instalacije, ki temeljijo na umetniškem sodelovanju in participativni umetnosti (se pravi ustvarjalni participaciji), zasnujejo okrepljeni položaj gledalca kot izhodiščno točko in tovrstni projekti večinoma gradijo na aktivaciji skupin ali posameznikov, ki med dogodkom postanejo soustvarjalci.

V četrtem razdelku razvijamo tematiko scenografije. *Praga ni Češka* uteleša prizadevanja, da bi scenografijo iztrgali iz njene tesne povezave z gledališkim odrom. Poleg tega je naš cilj predstaviti scenografijo kot splošno vizualno, prostorsko in zvočno organiziranost gledališkega (ali performativnega) dogodka, s čimer potencialno obsega vsa čutila pa tudi dimenzijo časa, kar omogoča dinamičen proces sprememb, ki se zgodi med dogodkom. Avtorice si jemljejo svobodo od črnih škatel in belih kock, tako da zavračajo reprezentiranje resničnosti znotraj takšnih prostorov. Namesto tega same sebe štejejo za tiste, ki postavijo določeno (umetniško) situacijo in ji pustijo, da zaživi po svoje.

Zadnji razdelek se ukvarja s tematiko izkušnje. Manifest pridiga o nujnem spoštovanju že obstoječih prostorskih in družbenih struktur ter z odprtimi rokami sprejema vse nepričakovano, naključja, dialoge in raznolikost. Teoretska refleksija zgradi teatrološki poskus, kako zajeti bistvo gledalčeve izkušnje v njenem neposrednem bistvu, in razvija zaznavo scenografije kot specifičnega sveta z lastnimi pravili. Torej gre za refleksijo prizadevanja, da bi svet zasnovali ne z abstraktnega znanstvenega vidika, temveč, nasprotno, s prvoosebnega gledišča subjekta. Temeljno vprašanje pa je, kako se svet kaže kot fenomen ljudem, ki stopajo v interakcije z njim?

Zaključek predstavlja še en ločen razdelek besedila – tudi ta je spisan z vidika pobudnic projekta. Poleg povzetka ugotovitev razdela tudi koncept javne storitve, ki povezuje celoten članek, čeprav ga artikuliramo šele čisto na koncu. Sam konec besedila tako odraža glavno spremembo, ki so jo avtorice doživele med izvajanjem projekta *Praga ni Češka*. Gre za premik od utopične, totalitarne perspektive »srečnega vesolja«, ki ga ponujajo potovalne agencije, kjer ljudje različnih družbenih in kulturnih ravni postanejo sodelavci, k bolj osebnemu – nepráškem, neumetniškemu, nespecifičnemu – pristopu k zaznavanju drugega. S temi besedami pa zaključek bralcu ponuja še eno sugestijo: »*Spet in spet lahko izkoristimo izkušnje, ki smo jih s tem pridobili, in tako sodelujemo pri izgradnji novih prihodnosti – na primer takšnih, kjer krajevne posebnosti pomenijo dodano vrednost in prostor za dialog, ne pa zgolj marketinški slogan.*«